

ФУНКЦІЇ СИТУАТИВНИХ ВПРАВ У ПІДРУЧНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Л. В. Галаєвська

У статті порушено питання про використання ситуативних вправ у сучасному підручнику. Схарактеризовано функціональні особливості та з'ясовано роль ситуативних вправ у формуванні мовної комунікативно компетентної особистості. Розглянуто особливості використання ситуативних вправ у підручнику з української мови.

Представлено класифікацію вправ ситуативного характеру. Уточнено поняття «мовленнєва ситуація».

Ключові слова: *ситуативні вправи, система вправ і завдань, розвиток мислення й мовлення учнів, ситуації спілкування, мовленнєвий стимул.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної школи характеризується посиленням уваги до мовної освіти, оскільки успішна участь особистості в суспільних процесах, задоволення власних практичних потреб значною мірою залежать від її здатності до ефективної комунікації. Важливу роль у підготовці високоморальних, освічених людей, які на належному рівні вміють здійснювати усне та писемне спілкування в різноманітних життєвих ситуаціях, співпрацювати у розв'язанні різних завдань, відіграють уроки української мови [1].

Аналіз літератури з проблеми дослідження. Окремим аспектам використання ситуативних завдань на уроках мови присвячені праці багатьох вітчизняних лінгводидактів, зокрема Н. Голуб, Л. Глазової, О. Горошкіної, Т. Донченко, С. Омельчука, Л. Шевцової, Г. Шелехової. Учені розглядають ситуативні вправи і завдання як засіб формування вмінь та навичок монологічного і діалогічного мовлення, визначають їх дидактичну сутність, місце в системі завдань уроку мови, методику використання в основній школі, проте й досі залишаються недослідженими питання саме функцій ситуативних вправ у підручнику з української мови.

Формулювання цілей статті. Мета статті – з'ясувати роль ситуативних вправ і завдань, визначити їх функціональні особливості у підручнику з української мови.

Зазначимо, що останнім часом оновлення підручників пов'язують із набуттям учнями необхідних життєвих компетентностей. Зокрема, зарубіжні педагоги висувають до підручника завдання, спрямовані на розвиток в учнів умінь працювати, розкриття методики навчання, використання їхнього досвіду. Так, у праці Ф.-М. Жерара і К. Роеж'єра виокремлено такі функції шкільного підручника: надання знань, розвиток умінь і навичок, закріплення

та оцінювання знань, допомога в їх інтеграції, довідник, соціальне та культурне значення. У цій праці функцією надання знань передбачено виконання певних видів діяльності (вправ і завдань), що відіграють важливу роль у процесі формування комунікативних вмінь на уроках української мови.

Функції ситуативних вправ передбачають розвиток логічного мислення учнів, уміння застосовувати правила розумових дій у різних навчальних ситуаціях (аналіз, зіставлення, узагальнення, моделювання мовного матеріалу тощо), самостійності учнів в опануванні мови, збагачення словникового запасу, уміння володіти усним і писемним мовленням у різних мовленнєвих ситуаціях тощо.

Проблема діалогічного мовлення, культури діалогу знайшли своє висвітлення в працях вітчизняних і зарубіжних учених М. Бахтіна, Т. Винокур, П. Дудика, Е. Палихаги, Т. Сагач, В. Сухомлинського, Н. Шведової та інших. Попри великий інтерес багатьох дослідників діалог, діалогічне мовлення, культура діалогу, діалогічна взаємодія залишаються актуальними як у лінгвістиці, так і лінгводидактиці. Для вчителя-словесника важливо визначити сутність діалогу, його конструктивні варіанти й функції та розробити методику формування діалогічного мовлення в учнів середньої школи й удосконалення вмінь та навичок будувати діалогічні висловлювання в учнів, щоб підготувати комунікантів, спроможних спілкуватися в різних життєвих ситуаціях, а також формування таких мовленнєво-комунікативних вмінь, як уміння формувати задум майбутнього висловлювання, використовувати зібраний для цього матеріал, планувати висловлювання, уміння користуватися різними стилями й типами мовлення відповідно до задуму, добирати мовні засоби з урахуванням усіх компонентів мовленнєвої ситуації.

Вклад основного матеріалу. Система роботи з формування мовлення учнів на уроках української (рідної) мови повинна містити вправи і завдання, розраховані на *постійне залучення школярів до активних форм спілкування*, сприяти розвитку їхньої мовленнєвої компетентності.

Дослідження формування діалогічних вмінь має велике значення у визначенні найраціональнішої **системи вправ і завдань**.

Основним напрямом роботи у формуванні діалогічних вмінь є створення **ситуацій спілкування** (максимально наближених до життєвих), у яких учні набувають навичок орієнтуватися в ситуації, вести діалог, використовуючи формули мовленнєвого етикету та збагачуючи лексичний запас. При цьому варто враховувати, що робота із ситуативними завданнями буде ефективною за умови систематичного їх використання на уроках української мови. Залучення учнів до участі в мовленнєвій ситуації, наближеній до природної, допомагає уникнути формальності під час виконання мовленнєвих завдань, сприяє створенню невимушеної, творчої атмосфери на уроці [3, с. 22–24]. Ситуативні завдання діалогічного характеру відіграють важливу роль у процесі формування комунікативних вмінь учнів, навичок культури спілкування, оскільки вони є проміжним етапом між теоретичними знаннями учнів і практичним використанням у щоденних життєвих ситуаціях.

У сучасній методиці використання ситуативних вправ на уроках української мови необхідно розуміти не як виконання мовленнєвих завдань, де можна здобути певну інформацію, а як своєрідний діалог між учасниками спілкування в мовленнєвій ситуації та моделювання цієї ситуації. Творець діалогу – мовець – має орієнтуватися передусім на адресата мовлення: у чомусь його переконувати, щось доводити, описувати, розкриваючи істотні ознаки предмета, явища, події, про щось розповідати так, щоб слухач одержав чітке уявлення про мету і зміст сприйнятого висловлювання. Такий, по суті, діалогічний підхід до використання ситуативних вправ сприяє динамічному формуванню мовної особистості.

У системі ситуативних завдань важливим елементом є *мотивація* (спілкування з однолітками, відчуття краси та багатства рідної мови позитивно впливають на мотивацію учнів під час створення власних висловлювань), самостійна робота учнів (сприяє формуванню допитливості учнів, свідомості, творчому підходу до виконання кожного завдання) і стимулювання діяльності учнів з боку вчителя (уміло організувати навчальний процес, щоб учні відчули задоволення від комунікативної та пізнавальної потреби, а також необхідність у проведенні самостійної роботи над удосконаленням власного мовлення). Для спілкування на уроці важливим є створення певних умов за допомогою дидактичного ілюстративного матеріалу, проблемних завдань, змодельованої ситуації, яка спонукає учнів до активного спілкування.

Поняття «*мовленнєва ситуація*» є достатньо усталеним у психолінгвістиці та методиці, воно визначається як «сукупність умов, мовленнєвих і не мовленнєвих, необхідних і достатніх для того, щоб здійснити мовленнєву дію» [2, с. 22–23]. Структура мовленнєвої ситуації зазвичай містить «характеристику екстралінгвістичних факторів, що обумовлюють стиль мовлення: сфери спілкування – офіційна чи неофіційна, умов спілкування – персональна чи масова комунікація, функції мовлення – спілкування, повідомлення, вплив. За сукупністю названі ознаки утворюють типову, стилістично важливу ситуацію» [7, с. 33].

Зазначимо, що у понятті «*мовленнєва ситуація*» міститься не один чинник, а низка чинників, які визначають мовленнєву поведінку учасників спілкування.

Цілком слушною вважаємо думку лінгводидактів, що «ситуативна співвіднесеність не надається слову, а засвоюється з ним, точніше слово (його форма й значення) засвоюється завдяки ситуативній співвіднесеності й потребі використання певного слова для вираження думок і почуттів» [2, с. 24].

Мовознавці Г. Лещенко, Л. Іванова пропонують наступну структуру створення навчально-мовленнєвої ситуації.

1. *Опис умов*, за яких відбувається мовленнєве спілкування:

- подія;
- указівка на учасників комунікації та їхні взаємини;
- указівка на мету мовленнєвого висловлювання;

- указівка на місце події (опис умов спілкування).

2. *Мовленнєвий стимул*, який програмує мовленнєву реакцію учнів.

Ситуативні завдання мають багато спільного з грою, оскільки містять указівку на навчальну роль учителя, мовознавця, бібліотекаря та ін., тому ми їх зараховуємо до інтерактивного навчання групи «ситуативне моделювання».

Методика застосування мовленнєво-ситуативних завдань є варіативною, і вчитель на свій розсуд коригує склад ситуації спілкування, спосіб подання її учням, а також форму кінцевого продукту спілкування.

У системі комунікативних завдань домінує *спосіб словесного опису мовленнєвої ситуації*, за якого можна окреслити всі необхідні компоненти, окрім того, він не потребує спеціальної матеріальної бази, оскільки легко реалізовується. Така система має достатню кількість вправ різних типів, що стимулюють розвиток усного та письмового діалогічного мовлення, а також навичок читання чи аудіювання.

Сучасний урок української мови – це надзвичайно багатогранний процес педагогічної діяльності, у якому найголовніше – єдність форми і змісту, реалізація цілей (освітньої, розвивальної, виховної) завдань, структури, методів, прийомів, організаційних форм і засобів проведення з використанням нових педагогічних технологій. Це насамперед співпраця вчителя з учнями, у процесі якої відбувається активний інтелектуальний і мовленнєвий розвиток учнів.

Організація навчальних дій на уроках української мови спрямована на формування мовної та мовленнєвої особистості учня. Ефективна організація навчальної діяльності з урахуванням компетентнісного підходу передбачає надавати перевагу таким формам, методам і прийомам, засобам, які забезпечать формування комунікативної компетентності учнів основної школи як ключової та предметної.

У шкільному курсі навчання української мови існує усталена система сприймання та створення усних і письмових висловлювань – використовувати всі форми навчального діалогу; доповіді й повідомлення; рольові ігри, які передбачають ролі того, хто говорить (пише), і того, хто слухає (читає), хто під час спілкування ставить запитання і хто відповідає; навчальні досягнення й проекти, які вимагають проведення опитувань, бесід, анкетування, інтерв'ю, у різних категоріях людей, з попередньою підготовкою запитань (питальників); обговорення, дискусії, диспути; вправи психологічного тренінгу спілкування, зокрема й конфліктні ситуації; виступи, письмові відгуки як опонентів на захистах навчальних дослідницьких робіт, підготовлених ровесниками тощо.

У підручниках з української мови учням пропонують різні види вправ і завдань, які необхідно спрямовувати на розвиток уваги до слова, збагачення мовлення учнів, формування вмінь будувати висловлювання з урахуванням ситуації спілкування, засвоєння правил мовленнєвого етикету, вимог до культури спілкування; зверталася увага на структуру етикету спілкування, аудіювання і читання текстів, відшукування у них формул мовленнєвого етикету, на створення діалогічного мовлення, аналіз створених висловлювань

щодо характеристики мовленнєвої поведінки, етикету, характеру, культури поведінки. Зазначимо, що особливу перевагу в системі вправ і завдань варто віддавати таким, які забезпечують міжпредметний зв'язок у навчанні (зв'язок із вивченням програмових творів на уроках української та зарубіжної літератур, на яких особливу увагу звернено на завдання, що вимагають через мову дійових осіб дізнатися про їхній характер, настрої, розуміти поведінку і вчинки, а також на ті, які містять рекомендації щодо характеристики культури поведінки з урахуванням ситуації спілкування, що спонукають визначити своє ставлення і автора до них).

Добираючи вправи, потрібно враховувати зміст матеріалу, який вивчається, характер і форму завдань, поєднання вправ, послідовність за ступенем складності.

Проте ситуативні вправи відрізняються не лише за змістом, а й за різноманітністю форм. Л. Шевцова [9] розробила класифікацію вправ ситуативного характеру.

1. *За ступенем творчості або складності:*

- *рецептивні* вправи та завдання, які проводяться безпосередньо після ознайомлення учнів з теоретичним матеріалом для перевірки рівня засвоєння мовленнєвих понять і правил (назвати усталені вирази ввічливості при звертанні; назвати відомі формули мовленнєвого етикету, що використовуються у ситуаціях зауваження чи докору; назвати відомі формули схвалення виконаної запропонованої другові роботи; назвати формули подяки і відповіді до них);

- *репродуктивні* вправи і завдання, спрямовані на формування конкретних мовленнєвих умінь, якими передбачається застосування здобутих знань на практиці, тобто в процесі виконання відповідних мовленнєвих дій, на розвиток умінь та навичок учнів аналізувати, трансформувати запропонований матеріал (вставити в частину реплік потрібні слова чи словосполучення із формул мовленнєвого етикету; поставити запропоновані іменники у кличному відмінку, тобто у формі звертання; навести синонімічні варіанти до висловів мовленнєвого етикету; прочитати першу частину правил вітання і закінчити думку; виписати із фольклорних джерел історичні формули подяки та вдячності, порівняти їх із сучасними; зробити зауваження своєму другові у зв'язку з недоречною поведінкою в громадських місцях; висловити вдячність за надану послугу тощо; прослухати діалог й охарактеризувати його з погляду етикетних норм; визначити у прислів'ях, які порушення мовного етикету в них названо; утворити зменшувані форми від запропонованих іменників, записати складені з ними речення, використовуючи форми звертання під час вітання тощо);

- *продуктивні* завдання (переважно творчого характеру), спрямовані на формування в учнів комплексу мовленнєвих умінь. Це в основному побудова висловлювань різних видів (скласти розгорнутий діалог, уживаючи різні формули звертання; скласти діалог, користуючись описом ситуації за інструкцією; прослухавши текст, підготувати усну розповідь на тему: «Як ми вітаємося»; скласти діалог у запропонованій ситуації спілкування; побу-

дувати висловлювання дискусійного характеру на тему: «Чи впливає вітання на настрої людини?»; розіграти діалог, використовуючи форми мовленнєвого етикету відповідно до ситуації спілкування; написати текст запрошення на свій день народження, урахувавши вік, посаду, соціальний стан запрошених; спостерігати за усним мовлення своїх однокласників, виявляти слова-паразити, уміти проаналізувати їх частотність та ситуаційну зумовленість, скласти поради щодо їх вирішення; скласти діалог за опорними словами, аналогією, описаною ситуацією; придумати й записати різноманітні компліменти відповідно до запропонованих варіантів адресатів тощо).

2. За метою проведення:

- *підготовчі*, спрямовані на активізацію опорних знань учнів; вони проводяться одразу після опрацювання нового матеріалу; основна мета таких вправ і завдань – забезпечити пізнавальну й психологічну підготовку до сприймання нового матеріалу, створити мотивацію навчання, стимулювати пізнавальну активність дітей; допомогти глибше усвідомити правила, виробити вміння та навички застосовувати теоретичний матеріал на практиці;

- *тренувальні* завдання – знаходження вивченого поняття і засвоєння шляхів його пошуку. Такі завдання сприяють закріпленню, удосконаленню мовних і мовленнєвих умінь. Здебільшого це проблемні завдання практичного спрямування (застосування здобутих умінь та навичок у нових умовах за допомогою завдань переважно творчого характеру). На цьому етапі підвищується рівень складності виконання завдань, а також рівень самостійності в роботі.

3. За ступенем самостійності:

- *колективні* вправи, які використовувалися з метою перевірки рівня засвоєння учнями знань і сформованості необхідних умінь та навичок;

- *індивідуальні* вправи, що використовувалися для самостійного виконання учнем завдань.

4. За формою проведення:

- *усні та письмові* вправи і завдання.

5. За місцем проведення:

- *класні та домашні* вправи і завдання.

Важливо, щоб усі вправи і завдання, дібрані для формування діалогічного мовлення відповідали таким *умовам*:

1) оволодіння процесом спілкування здійснюється в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо) і за допомогою форм мовлення (монологу та діалогу);

2) роль слухання (мовчазного і немовчазного) у формуванні діалогічного мовлення полягає у вміннях учнів активно слухати співрозмовника, орієнтуватися в ситуації спілкування, здатності сприймати інформацію, трансформувати її у висловлювання власної думки, дотримання правил поведінки;

3) говоріння, тобто вербальна комунікація, здійснюється у формі монологу чи діалогу з дотриманням норм культури спілкування та використанням елементів невербальної комунікації, яка супроводжує процес говоріння;

4) добір вправ здійснюється тематично та відповідно до комунікативної спрямованості навчання, що сприяє виробленню вміння дотримання норм спілкування у відповідній ситуації спілкування, ураховуючи її складові;

5) певна частина вправ спрямована на засвоєння активного словника поширених формул мовленнєвого етикету і необхідного їх вибору відповідно до ситуації спілкування;

6) основна частина вправ ситуативного характеру – з використанням елементів сюжетно-рольових ігор, що допомагає відтворенню ситуацій, наближених до реальних життєвих умов і форм спілкування, практичному засвоєнню правил спілкування, відповідає віковим особливостям учнів;

7) запропоновані види вправ і завдань мають системний і систематичний характер, подаються в логічній послідовності – від теоретичних до практичних, від простих до складних, від репродуктивних до творчих, від умінь сприймати та орієнтуватися в системі спілкування до втілення здобутих знань, сформованих умінь і навичок у реальних життєвих ситуаціях спілкування.

Види вправ і завдань, спрямовані на розвиток діалогічного мовлення.

Суть роботи полягає у формулюванні конкретної ситуації та її складників, мовного, мовленнєвого і жанрового оформлення. З цією метою пропонуємо учням розв'язувати комунікативні завдання з урахуванням ситуації, у якій відбувається мовлення.

Створюючи ситуаційні завдання, необхідно враховувати особливості вивчаного матеріалу, рівень загального розвитку, мовної та мовленнєвої підготовки учнів. Наведемо приклади вправ (для моделювання мовленнєвих ситуацій), максимально наближених до природних.

· Ви – вчитель – випадково стали свідком розмови між учнями та дізналися, що вони збираються викрасти з учительської журнал і виправити в ньому оцінку. Ваша реакція? Які ваші дії?

· Вам помилково надійшло смс-повідомлення, з якого ви дізналися, що товариш, якого ви вважали чесним і порядним другом, сказав вам неправду. Яка ваша реакція? Як переконати його, що так чинити – непорядно?

· Кожному із вас, мабуть, доводилося бувати у кінотеатрі. Уявіть ситуацію, що вам потрібно поділитися враженнями від переглянутого кінофільму зі своїми друзями. Намагайтеся зробити розповідь цікавою, логічною, грамотною. Складіть правила поведінки в кінотеатрі та запишіть їх.

· Ви повернулися з літнього відпочинку і маєте бажання поділитися власними враженнями з друзями, учителями. Запишіть можливий варіант своєї розповіді. Чи відрізнятимуться ваші розповіді, чим? Яких правил спілкування варто дотримуватися, ураховуючи адресата?

Найважливішою перевагою, на наш погляд, є те, що використання ситуативних вправ має потужні виховні можливості, сприятливі для формування соціально важливих характеристик учня, здатності шукати вихід із складних ситуацій і приймати у таких умовах самостійне рішення. Основу ситуаційності становить розповідь про реальну життєву проблему (ситуацію), що

може виникнути у різних сферах життя й діяльності учнів. Основна мета ситуативних вправ – за допомогою зазначених у завданні умов відтворити природну комунікативну ситуацію, в якій може опинитись учень.

Результати проведеного аналізу підручників з української мови засвідчують, що в них найчастіше зустрічаються ситуативні вправи, які сприяють:

- формуванню культури спілкування;
- запобіганню мовним помилкам (орфоепічним, лексичним, морфологічним, синтаксичним, стилістичним тощо);
- формуванню та розвитку логічного мислення;
- розвитку вмінь узагальнювати матеріал і ставити запитання;
- розвитку діалогічного мовлення.

У деяких підручниках [6] текстовий матеріал ситуативних вправ зорієнтований на розвиток комунікативної компетентності шляхом моделювання ситуації спілкування через мовленнєві зразки.

Також варто зазначити, що моделювання ситуації нерідко замінюється фразою «уявіть ситуацію» [6]. Насправді ж ситуацію необхідно чітко окреслити, виписати, особливо для учнів середньої ланки, тим самим створивши умови для «занурення» у неї, щоб стимулювати учнів до певних дій.

Висновки і перспективи подальших розвідок порушеної проблеми.

Сучасне навчання повинне мати ситуаційний характер, адже таким чином ми маємо можливість занурити навчальний матеріал у штучно створене соціальне середовище і забезпечити учням можливість відчувати користь знань та вмінь за межами школи.

Система ситуативних вправ, спрямована на формування основних комунікативних умінь, відповідає психологічним властивостям поетапного вироблення стійких умінь, створення установки і спрямованості мислення на певні операції, показує вчителю шляхи роботи у формуванні в учнів умінь розв'язувати проблеми, що виникли в різноманітних ситуаціях, наближених до реальних умов спілкування.

Подані матеріали не розкривають проблему повною мірою. Багато аспектів її потребують ретельної уваги з боку дослідників, а, можливо, і спеціальних досліджень.

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. // Шкільний світ. – 2001. – № 1. – С. 5–6.
2. Галаєвська Л. В. Ситуативні завдання у формуванні культури спілкування на уроках української мови в старшій школі / Л. В. Галаєвська // Українська мова і література в школі. – 2011. – № 6. – С. 22–27.
3. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови / Н. Б. Голуб // Українська мова і література в школі. – 2013. – № 7. – С. 18–24.
4. Донченко Т. К. Організація навчальної діяльності учнів на уроках рідної мови : посіб. для вчителів і студентів / Т. К. Донченко. – К. : Фондація ім. О. Ольжича, 1995. – 264 с.

5. Подлевська Н. В. Лінгводидактична модель змісту роботи з формування культури спілкування в учнів 5–6 класів на уроках української мови / Н. В. Подлевська // Українська мова і література в школі. – 2012. – № 1. – С. 12–18.

6. Подлевська Н. В. Ситуативно-діалогічні завдання на уроках рідної мови як спосіб формування культури спілкування в учнів 5 класу / Н. В. Подлевська // Українська мова і література в школі. – 2005. – № 1. – С. 23–24.

7. Капинос В. И. Развитие речи: теория и практика обучения 5-7 классы: [книга для учителя] / В. И. Капинос, Н. Н. Сергеева, М. С. Соловейчик [и др.]. – М.: Просвещение, 1991. – 324с.

8. Шевцова Л. Ситуативні завдання як ефективний засіб розвитку зв'язного мовлення учнів / Л. Шевцова // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 2. – С. 11–15.

9. Шевцова Л. С. Методика застосування мовленнєвих ситуативних завдань : метод. посіб. / Л. С. Шевцова. – Житомир : Меркурій, 2004. – 94 с.

References

1. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI st. // Shkilnyi svit. – 2001. – № 1. – S. 5–6.

2. Halaievska L. V. Sytuatyvni zavdannia u formuvanni kultury spilkuvannia na urokakh ukrainskoi movy v starshii shkoli / L. V. Halaievska // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 2011. – № 6. – S. 22–27.

3. Holub N. B. Sytuatsiyni metod na urokakh ukrainskoi movy / N. B. Holub // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 2013. – № 7. – S. 18–24.

4. Donchenko T. K. Orhanizatsiia navchalnoi diialnosti uchniv na urokakh ridnoi movy : posib. dlia vchyteliv i studentiv / T. K. Donchenko. – K. : Fundatsiia im. O. Olzhycha, 1995. – 264 s.

5. Podlevska N. V. Linhvodydaktychna model zmistu roboty z formuvannia kultury spilkuvannia v uchniv 5–6 klasiv na urokakh ukrainskoi movy / N. V. Podlevska // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 2012. – № 1. – S. 12–18.

6. Podlevska N. V. Sytuatyvno-dialohichni zavdannia na urokakh ridnoi movy yak sposib formuvannia kultury spilkuvannia v uchniv 5 klasu / N. V. Podlevska // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 2005. – № 1. – S. 23–24.

7. Kapinos V. I. Razvitie rechi: teoriia i praktika obuchenija 5-7 klassy: [kniga dlja uchitelja] / V. I. Kapinos, N. N. Sergeeva, M. S. Solovejchik [i dr.]. – M.: Prosveshenie, 1991. – 324s.

8. Shevtsova L. Sytuatyvni zavdannia yak efektyvnyi zasib rozvytku zv'iaznoho movlennia uchniv / L. Shevtsova // Ukrainska mova i literatura v shkoli. – 2001. – № 2. – S. 11–15.

9. Shevtsova L. S. Metodyka zastosuvannia movlennievych situatyvnykh zavdan: metod. posib. / L. S. Shevtsova. – Zhytomyr : Merkurii, 2004. – 94 s.

Галаевская Л. В.

ФУНКЦИИ СИТУАТИВНЫХ УПРАЖНЕНИЙ В УЧЕБНИКЕ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

В статье поднят вопрос об использовании ситуативных упражнений в современном учебнике. Охарактеризованы функциональные особенности,

выяснена роль ситуативных упражнений в формировании языковой коммуникативно компетентной личности. Рассмотрены особенности использования ситуативных упражнений в учебнике по украинскому языку.

Представлена классификация упражнений ситуативного характера. Уточнено понятие «речевая ситуация».

Ключевые слова: *ситуативные упражнения, система упражнений и заданий, развитие мышления и речи учащихся, ситуации общения, речевой стимул.*

Galaevskaya L.

OPTIONS SITUATIONAL EXERCISES IN THE TEXTBOOK OF UKRAINIAN LANGUAGE

The article raised the question of the use of case studies in modern textbook. Author determined functional characteristics and situational exercises the role in shaping the language communicatively competent person. The mechanisms of creation and practice of educational and speech situations as a means of implementing a communicative approach to teaching Ukrainian language; especially the use of situational exercises in the textbook on Ukrainian language.

Formed characteristics situational exercises, in the light of the communication process modeling in communicative situations.

Analyzed the relevance of communicative competence of students in today's tutorial using situational exercises.

Presented by classification situational exercises. The concept «speech situation».

Keywords: *case studies, exercises and tasks system, the development of thinking and speech of students, the situation of communication, speech stimulus, the term «speech situation».*